

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลกระทบและความช่วยเหลือด้านการเกษตรแก่เกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดอุตรดิตถ์ : ศึกษากรณีปี 2548 มีการสรุปการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1.สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการวิจัยและผลโดยสรุป ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัย
- 2) เพื่อศึกษาสภาพการเกษตรและการได้รับความเสียหายจากอุทกภัยของเกษตรกร
- 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยต่อการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรของทางราชการ
- 4) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการเกิดอุทกภัยของเกษตรกร
- 5) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรของทางราชการ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเป็นประชากรผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดอุตรดิตถ์ปี 2548 ประกอบด้วย อำเภอพิชัย 2,675 ราย และอำเภอน้ำปาด 265 ราย รวมทั้งสิ้น 2,940 ราย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยสูตรของ Taro Yamane จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 148 ราย

1.2.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) จะดำเนินการเลือกโดยการจับสลาก โดยการเขียนชื่อเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยปี 2548 ทั้งหมดลงในสลาก แล้วเลือกหยิบสลากขึ้นมา และให้ถือว่าชื่อเกษตรกรที่มีชื่อในสลากเป็นตัวอย่างในการศึกษา จนครบจำนวนที่ต้องการ

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเป็นแนวทาง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ และลักษณะของการศึกษาวิจัย

2) ลักษณะเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ มีทั้งคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัย

ตอนที่ 2 สภาพการเกษตรและการได้รับความเสียหายจากอุทกภัยของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรของทางราชการ

ตอนที่ 4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการเกิดอุทกภัยของเกษตรกร

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรของทางราชการ

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในวิจัย ใช้ข้อมูล 2 แหล่ง คือ

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ จากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัย

เกษตรกรผู้ประสบอุทกภัย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.09 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีความสามารถอ่านออกเขียนได้ ภูมิถิ่นอาศัยตั้งรกรากมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกลูกค้ำนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สถานภาพการเป็นผู้นำในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่วน

แหล่งและระดับการได้รับความรู้และข่าวสารการเกิดอุทกภัยพบว่า ได้รับข่าวจากสื่อโทรทัศน์ ผู้นำท้องถิ่น สื่อหอกระจายข่าว เพื่อนบ้าน สื่อวิทยุ และสื่อหนังสือพิมพ์ ในระดับเป็นประจำ/บ่อย ๆ และสื่อญาติพี่น้อง สื่อแผ่นพับ/แผ่นปลิว และเจ้าหน้าที่ภาครัฐในระดับนาน ๆ ครั้ง และไม่เคยได้รับจากเจ้าหน้าที่ภาคเอกชนและสื่อพ็อค

เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาเป็นอาชีพหลัก อาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 3.95 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.53 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเป็นชายและหญิง เฉลี่ย 1.32 และ 1.20 คน ตามลำดับ จำนวนพื้นที่ประกอบกิจกรรมทางการเกษตรเป็นพื้นที่ทำนา โดยเกษตรกรส่วนมากถือครองพื้นที่ทำการเกษตรซึ่งเป็นที่ดินของตนเอง มีเอกสารสิทธิ์ มีพื้นที่เฉลี่ย 28.12 ไร่ และพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีพื้นที่เฉลี่ย 0.54 ไร่

เกษตรกรมีรายได้จากการทำนา มีผลผลิตเฉลี่ยต่อปีรายละเอียด 43,495.95 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 5.29 บาท ทำให้มีรายได้เฉลี่ยปีละ 175,011.49 บาท การทำไร่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อปีรายละเอียด 15,750 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 6.52 บาท มีรายได้เฉลี่ยปีละ 64,274.22 บาท การทำสวนไม้ผล (มะม่วง) จำนวน 2 ราย จำนวนผลผลิตปีละ 1,000 และ 3,000 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 4 และ 10 บาท รวมรายได้ต่อปี 10,000 และ 10,500 บาท ตามลำดับ รวมรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ยปีละ 183,704.73 บาท รวมรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ยปีละ 36,588.88 บาท รวมรายได้ทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายเฉลี่ยปีละ 195,015.54 บาท หนี้สินภาคเกษตรเฉลี่ยปีละ 75,632.26 บาท หนี้สินนอกภาคเกษตร ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน เฉลี่ยเพียงปีละ 14,500 บาท ส่วนใหญ่แหล่งเงินทุนกู้มาจากรัฐเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2) สภาพการเกษตรและการได้รับความเสียหายจากอุทกภัยของเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัย

โดยภาพรวม กลุ่มเป้าหมายใช้แหล่งน้ำจากระบบชลประทาน ชนิดดินเป็นดินเหนียว สภาพพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เฉลี่ย 34.51 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 39.24 ไร่ ช่วงระยะเวลาที่ปลูกข้าว พืชไร่ ไม้ผลและอื่น ๆ ในเดือนพฤษภาคม พื้นที่ทำการเกษตรแต่ละชนิดได้รับความเสียหายจากอุทกภัยปี 2548 เป็นข้าวในพื้นที่เฉลี่ย 19.43 ไร่ พืชไร่ส่วนใหญ่ไม่เสียหาย มูลค่าผลผลิตทางการเกษตรที่คาดว่าจะได้รับหากไม่ประสบความเสียหายจากอุทกภัยปี 2548 ของข้าว เฉลี่ยปีละ 95,162.16 บาท พืชไร่เฉลี่ยปีละ 25,000 บาท ช่วงระยะเวลาที่พืชได้รับความเสียหายจากอุทกภัยปี 2548 ส่วนใหญ่ในเดือนสิงหาคม และยังพบว่า ปี 2548 เป็นปีที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความเสียหาย มูลค่าทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจากอุทกภัยปี 2548

เฉลี่ย 48,724.32 บาท มูลค่าทรัพย์สินคงเหลือจากอุทกภัยปี 2548 เฉลี่ย 662,655.41 บาท และมีเงิน
ออมคงเหลือเฉลี่ย 27,733.33 บาท

3) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรของ ทางราชการ

ระยะเวลาที่ได้รับการช่วยเหลือเป็นเงินสดหลังเกิดภัยธรรมชาติ เฉลี่ย 2.79
เดือน พื้นที่เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือ พบว่า ข้าว พื้นที่เสียหายเฉลี่ยรายละ 19.43 ไร่ ได้รับเงิน
เฉลี่ยรายละ 3,952.71 บาท พืชไร่ ส่วนใหญ่ไม่เสียหาย รวมพื้นที่ทางการเกษตรเสียหายเฉลี่ยรายละ
19.82 ไร่ รวมได้รับเงินช่วยเหลือเฉลี่ยรายละ 4,024.96 บาท ส่วนสถานที่รับเอกสารรับเงิน
(กษ 04) ส่วนใหญ่รับ ณ ที่ว่าการอำเภอ รองลงมา ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน สถานที่รับเงิน
ค่าชดเชย ส่วนใหญ่รับเงิน ณ ที่ว่าการอำเภอ รองลงไป ณ องค์การบริหารส่วนตำบลและธนาคาร
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการขอรับเงิน จะมีแต่ค่าใช้จ่าย
เป็นค่ายานพาหนะของผู้ประสบภัยเท่านั้น วิธีการรับเงินค่าชดเชยส่วนใหญ่รับเป็นเงินสด มีเพียง
เล็กน้อยที่โอนเข้าบัญชีธนาคาร การนำเงินที่ได้จากการช่วยเหลือไปใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่นำไป
ซื้อปัจจัยการผลิต รองลงไปนำไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคและชำระหนี้ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการแจ้ง
เตือนการเกิดอุทกภัยล่วงหน้า มีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับการแจ้งเตือนล่วงหน้า โดยรับการแจ้งเตือน
ก่อนเฉลี่ย 4.25 วัน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าไม่ยุ่งยากในขั้นตอนการขอรับการช่วยเหลือของผู้
ประสบอุทกภัย และไม่มีความสะดวกในการช่วยเหลือเป็นปัจจัยการผลิต

4) ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับความช่วยเหลือจากภาครัฐ

เกษตรกรมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ในประเด็นต่อไปนี้ การ
ช่วยเหลือเป็นเงินสด ภาครัฐควรให้ความรู้เพื่อป้องกันการประสบอุทกภัย ความสะดวกของ
สถานที่ปิดประกาศ กษ 02 ณ ที่ทำการกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย
ควรจ่ายภายในระยะเวลา 3 เดือน ติดประกาศรายชื่อผู้ประสบภัยไว้เป็นเวลา 3 วัน และความ
เหมาะสมของสถานที่จ่าย กษ 04 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน สำหรับประเด็นความเหมาะสมของ
สถานที่จ่ายเงินช่วยเหลือ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน กลุ่มเป้าหมายมีความเห็นในระดับเห็นด้วย
น้อยที่สุด

5) ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการเกิดอุทกภัยของเกษตรกร

(1) ด้านสังคม เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
รวม 2 ประเด็นคือ การให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และการให้บริการด้านสาธารณสุข ใน
ระดับไม่มีการเปลี่ยนแปลง รวม 4 ประเด็น ได้แก่ การอพยพที่อยู่อาศัยจากพื้นที่ประสบภัย มีการ
เตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับอุทกภัย ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและความมั่นคงของที่พักอาศัย

และในระดับเปลี่ยนแปลงที่ลดลง รวม 2 ประเด็นคือ ความปลอดภัยในทรัพย์สิน และการให้บริการด้านการศึกษา

(2) ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีความคิดเห็น ในระดับไม่มีการเปลี่ยนแปลง รวม 2 ประเด็นคือ การเปลี่ยนอาชีพจากการทำเกษตรเป็นอาชีพอื่น และหนี้สิน และในระดับเปลี่ยนแปลงที่ลดลง รวม 4 ประเด็น ได้แก่ รายได้รวมของครัวเรือน รายได้รวมทางการเกษตร รายจ่ายรวมของครัวเรือน และเงินออม

(3) ด้านกายภาพ/ชีวภาพ เกษตรกรมีความคิดเห็น ในระดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่การเกษตร และในระดับไม่มีการเปลี่ยนแปลงรวม 3 ประเด็น ได้แก่ การเกิดวัชพืชบริเวณพื้นที่ทำการเกษตร ช่วงระยะเวลาการทำกิจกรรมทางการเกษตร และการเกิดโรคแมลงระบาด

(4) ด้านสภาพจิตใจ เกษตรกรมีความคิดเห็น ในระดับเป็นประจำ/บ่อย ๆ รวม 2 ประเด็นคือ ความเครียดและความวิตกกังวล และในระดับนาน ๆ ครั้ง รวม 2 ประเด็นคือ ความกลัวสัตว์ร้าย/มีพิษและความกลัวโจรผู้ร้าย

6) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรของทางราชการ

เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อปัญหาในระดับมากที่สุด คือ เงินช่วยเหลือน้อยเกินไปสำหรับความเสียหายต่อไร่ ของข้าว พืชไร่ พืชสวนและอื่น ๆ รองลงมาในระดับมาก รวม 4 ปัญหา ได้แก่ การไม่ได้รับแจ้งเตือนการเกิดอุทกภัยล่วงหน้า เกษตรกรขาดความรู้ในการผลิตพืชเสี่ยงภัยธรรมชาติ การให้เกษตรกรลงชื่อในแบบยื่นความจำนงมีความล่าช้า และการสำรวจความเสียหายโดยเจ้าหน้าที่มีความล่าช้า

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับความช่วยเหลือด้านการเกษตรของทางราชการ ได้แก่ การให้ความรู้แก่เกษตรกรในการผลิตพืชเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากซึ่งเกิดขึ้นทุกปี การแก้ไขปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ การลดขั้นตอนการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยซึ่งมีความล่าช้า ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความเสียหายเพื่อความถูกต้อง ชัดเจนและเป็นธรรม ให้มีการแนบเอกสารสิทธิ์ที่ดินและใบเสียหายที่ดินเพื่อเป็นหลักฐานขอรับการช่วยเหลือ ให้รัฐบาลกำหนดอัตราค่าชดเชยแก่เกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยที่แน่นอนและค้ำค่าความเสียหาย และการฟื้นฟูสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้มีสภาพดีขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถดำรงอยู่ตลอดไป เพื่อป้องกันภัยธรรมชาติที่เกิดมากขึ้นทุก ๆ ปี

2. อภิปรายผล

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.09 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.95 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.53 คน เป็นชายและหญิง เฉลี่ย 1.32 และ 1.20 คน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วราวุธ จินดากุล (2548 : 48) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติต่อการให้ความช่วยเหลือเป็นเงินสดของทางราชการในจังหวัดสุรินทร์ปี 2546 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กานดา อ่อนอุบล (2537 : 99) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมของการพัฒนาที่ดินในบริเวณโครงการฟื้นฟูพื้นที่ภาคใต้ที่ประสบภัยจากไต้ฝุ่นเกย์ จังหวัดชุมพร พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 42 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน เป็นบุคคลที่อยู่ในวัยแรงงาน 3 คน แต่จำนวนสมาชิกและแรงงานในครัวเรือนในจังหวัดอุดรดิตถ์ มีแนวโน้มลดลง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพการเกษตรของเกษตรกรในอนาคต

2.2 สภาพการเกษตรและการได้รับความเสียหายจากอุทกภัยของเกษตรกร

2.2.1 เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำในการเกษตรจากระบบชลประทาน สภาพพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 39.24 ไร่ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวในเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่เกษตรกรเริ่มปลูกข้าว ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากระบบชลประทานและบางรายอาศัยน้ำฝน พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เมื่อฝนตกทำให้น้ำท่วมขังเป็นเวลาหลายวัน เนื่องจากพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลกซึ่งมีฝายกั้นน้ำไว้ทำให้น้ำระบายไม่ทัน น้ำท่วมขังหลายวัน ข้าวจึงได้รับความเสียหายซ้ำซากทุกปี

2.2.2 การได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติของเกษตรกรทำนาข้าวในเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ข้าวกำลังจะเก็บเกี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุธ จินดากุล (2548 : 48) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติต่อการให้ความช่วยเหลือเป็นเงินสดของทางราชการในจังหวัดสุรินทร์ปี 2546 ซึ่งกล่าวว่าการได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นข้าวที่ปลูกและได้รับความเสียหายในเดือนสิงหาคม

2.2.3 เงินออมคงเหลือในปี 2548 พบว่าเกษตรกรมีเงินออมทรัพย์เฉลี่ย 27,733.33 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำนา มีฐานะยากจน เมื่อได้รับผลกระทบจากอุทกภัยและได้รับเงินค่าชดเชยความเสียหายจะนำไปซื้อปัจจัยการผลิตและชำระหนี้ ส่วนใหญ่กู้เงินมาจาก

แหล่งเงินทุนคือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) เมื่อขายผลผลิตได้ก็นำเงินไปใช้ชำระหนี้สิน ธ.ก.ส. และใช้ในชีวิตประจำวัน แล้วกู้เงินจาก ธ.ก.ส. มาใช้ลงทุนประกอบอาชีพอีกในปีต่อไป ทำให้เกษตรกรมีเงินออมน้อยมาก จะเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54.7 ไม่มีเงินออมเนื่องจากเงินช่วยเหลือจากทางราชการน้อย จึงต้องนำเงินออมไปใช้ในการซ่อมแซมบ้านเรือนและอื่น ๆ

2.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรของทางราชการ

2.3.1 เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด กับสถานที่ปิดประกาศ กษ 02 ณ ที่ว่าการผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน เนื่องจากเป็นสถานที่ใกล้บ้านและสามารถตรวจสอบข้อมูลได้รวดเร็ว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วราวุธ จินดากุล (2548 : 49) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติต่อการให้ความช่วยเหลือเป็นเงินสดของทางราชการในจังหวัดสุรินทร์ปี 2546 พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรเห็นด้วยในเรื่องสถานที่ปิดประกาศ กษ 02 ณ ที่ว่าการผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน

2.3.2 เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากและมากที่สุดกับการรับเอกสารสำคัญรับเงิน (กษ 04) ณ องค์การบริหารส่วนตำบล และที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุธ จินดากุล (2548 : 41) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติต่อการให้ความช่วยเหลือเป็นเงินสดของทางราชการในจังหวัดสุรินทร์ปี 2546 พบว่า ความเหมาะสมของสถานที่จ่ายเอกสารรับเงิน (กษ 04) ควรเป็นท้องที่การบริหารส่วนตำบลและที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน

2.3.3 เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด กับความต้องการให้รัฐให้ความรู้เพื่อป้องกันการประสบอุทกภัย ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุธ จินดากุล (2548 : 49) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติต่อการให้ความช่วยเหลือเป็นเงินสดของทางราชการในจังหวัดสุรินทร์ปี 2549 มีความคิดเห็นว่ารัฐควรให้ความรู้เพื่อป้องกันการประสบอุทกภัยแก่เกษตรกร

2.4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเกิดอุทกภัย

2.4.1 ด้านสังคม เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มีการบูรณาการ โครงการและงบประมาณ มีการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขในส่วนที่แก้ไขได้ ซึ่งเป็นที่พอใจของเกษตรกรพอสมควร

2.4.2 ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเปลี่ยนแปลงที่ลดลงเกี่ยวกับ รายได้รวมทางการเกษตร รายได้รวมของครัวเรือน รายจ่ายรวมของครัวเรือนและเงินออม

เนื่องจากรายได้รวมทางการเกษตร ส่วนใหญ่มาจากผลผลิตข้าว เพราะเกษตรกร ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำนาและได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัย ทำให้รายได้รวมทางการ เกษตรลดลง ทำให้รายได้รวมของครัวเรือนลดลงด้วย ในขณะที่รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น จากสภาพเศรษฐกิจที่สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น ทำให้เงินออมของเกษตรกรลดลงด้วย เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ รังสิมา บุญชัย (2536 : 155) ศึกษาปัญหาและความต้องการทางด้านการเกษตรของเกษตรกรจังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังประสบอุทกภัย ระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2534พบว่า การประกอบอาชีพของเกษตรกรที่ได้รับความเสียหายจากอุทกภัย มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะ รายได้ของครัวเรือนลดลง

2.4.3 ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในการเปลี่ยนอาชีพจากการทำการเกษตรเป็นอาชีพอื่น

เนื่องจากเกษตรกรมีอาชีพหลักดั้งเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษ คือทำนา ซึ่งเป็นรายได้หลักของเกษตรกร แม้ประสบอุทกภัยซ้ำซากทุกปี บางปีมากบ้างน้อยบ้าง เกษตรกรจะทำนา หมุนเวียนกันไปทั้งปี บางรายทำนาปีละ 3 ครั้ง เพราะส่วนใหญ่มีระบบน้ำจากชลประทาน จึงไม่ เปลี่ยนอาชีพจากการทำการเกษตรเป็นอาชีพอื่น

2.4.4 ด้านสภาพจิตใจ เกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดอุดรดิตถ์ มีความคิดเห็นในระดับเป็นประจําบ่อย ๆ เกี่ยวกับ ความเครียดและความวิตกกังวล เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็น พื้นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมซ้ำซากเป็นประจําทุกปี ส่วนใหญ่น้ำท่วมในเดือนสิงหาคม ซึ่งข้าวกำลังจะเก็บเกี่ยว ถ้าปีใดน้ำท่วมก่อนสิงหาคม ข้าวจะเสียหายมาก ถ้าเกิดอุทกภัยปลายเดือนสิงหาคม และเดือนกันยายน ความเสียหายจะน้อยลง เป็นต้น จึงทำให้เกษตรกรเกิดความเครียดและความวิตกกังวลเป็นประจํา/บ่อย ๆ จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเกิดอุทกภัย

2.4.5 ด้านกายภาพ/ชีวภาพ เกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดอุดรดิตถ์ มีความคิดเห็นในระดับที่ดีขึ้น ในเรื่องความสมบูรณ์ของพื้นที่การเกษตร เนื่องจากในการเกิดอุทกภัย น้ำได้พัดพาตะกอน แร่ธาตุ อินทรีย์วัตถุ เศษใบไม้กิ่งไม้ต่าง ๆ ในพื้นที่น้ำท่วม ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น

2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรของทางราชการ

2.5.1 การช่วยเหลือของทางราชการเป็นเงินสด พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยว่าเป็น ปัญหาในระดับมากที่สุดเพราะค่าชดเชยที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับความเสียหาย จึงเสนอแนะว่าควรปรับเพิ่มค่าชดเชยความเสียหายของทุกพืชให้มีความเหมาะสมมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

ศิริศักดิ์ สิงหพรพงศ์ (2547 : 46) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติต่อการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายของทางราชการเป็นเงินสดปี 2545 ในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับน้อย ในเรื่องจำนวนเงินที่ชดเชยคุ้มค่ากับความเสียหาย

2.5.2 รัฐควรอบรมให้ความรู้ทางวิชาการแก่เกษตรกรในเรื่องการปลูกพืชเพื่อหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติ เพราะเป็นปัญหาที่สำคัญของเกษตรกร และเมื่ออุปสรรคในการทำเกษตรย้อนหลัง 5 ปี พบว่าพืชได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติเกือบทุกปี เพื่อให้เกษตรกรสามารถมีการวางแผนในการปลูกพืชให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุธ จินดากุล (2548 : 49) พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับน้อยในเรื่องขาดความรู้ในการผลิตพืชหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติ

2.5.3 ระยะเวลาในการสำรวจมีความเร่งด่วนเกินไป ทำให้การสำรวจข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนและเกิดรายชื่อเกษตรกรตกหล่น ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการสำรวจความเสียหายร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อความถูกต้องของข้อมูล และในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติ ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนงบประมาณก่อนเป็นอันดับแรก ถ้าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นไม่เพียงพอ ควรขอรับการสนับสนุนโดยอำนาจอนุมัติของอำเภอและจังหวัดต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาผลกระทบและความช่วยเหลือด้านการเกษตรแก่เกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดอุดรธานี ในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพื่อบรรเทาปัญหา ดังนี้

3.1.1 ภาครัฐควรปรับเปลี่ยนอัตราค่าชดเชยความเสียหายด้านการเกษตร เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติของทุกพืช ให้มีความเหมาะสมกับความเสียหาย

3.1.2 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรเฝ้าหาความรู้ ประสบการณ์และทักษะในการประกอบอาชีพเกษตรด้วยตนเองเพิ่มขึ้น โดยการพบปะนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม นักคิดด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการปลูกพืชเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ตลอดจนการจัดหาแหล่งเงินทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้เกษตรกร การให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกรใช้เงินทุนกู้ยืมตรงตามวัตถุประสงค์อย่างจริงจัง และการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างประหยัด ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.1.3 ควรมีแผนเตรียมรับสถานการณ์อุทกภัยในช่วงฤดูฝน เช่น สภาพอากาศ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำ ติดตามวิเคราะห์ปริมาณน้ำฝนและเปรียบเทียบน้ำไหลลงแม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ และเขื่อนต่าง ๆ วางแผนจัดสรรน้ำและแก้ไขปัญหาทั่วทั้งลุ่มน้ำต่าง ๆ

3.1.4 การคาดการณ์และการติดตามสถานะทางอุตุ – อุทกวิทยา และการ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เผยแพร่แก่เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ และหลีกเลี่ยงความเสียหาย

3.1.5 ควรให้เจ้าหน้าที่ติดตามสถานการณ์การเพาะปลูก และออกเยี่ยมเยียน เกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อแนะนำในการดูแลรักษาพืชผลทางการเกษตร การเฝ้าระวังการระบาดของศัตรูพืชและวางแผนเก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนกำหนดในกรณีจำเป็น

3.1.6 การเพิ่มรายได้และแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตแก่ เกษตรกรผู้ประสบอุทกภัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความเป็นอยู่ของเกษตรกร ภายใต้นโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานของศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อบริโภค อย่างเพียงพอในชุมชน การพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด พัฒนามาตรฐานสินค้า การพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ และเพื่อประสานบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการส่งเสริมการ สนับสนุน โครงการส่งเสริมการปลูกพืชตามศักยภาพของพื้นที่

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบและการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ผู้ประสบอุทกภัยที่มีดินโคลนถล่มในจังหวัดอุดรดิตถ์และจังหวัดอื่น ๆ ด้วย ตามที่ได้เกิดอุทกภัย และดินโคลนถล่มในภาคเหนือ จังหวัดอุดรดิตถ์ ระหว่างวันที่ 18 – 29 พฤษภาคม 2549 ทำให้มี ผู้เสียชีวิต บาดเจ็บและสูญหาย รวมทั้งบ้านเรือนราษฎร สิ่งสาธารณประโยชน์ พื้นที่การเกษตร ทรัพย์สินของประชาชนและของทางราชการได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก รัฐบาลได้กำหนด เป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัย กระทรวงการคลังจึงได้กำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์เพื่อใช้ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติ ตามเกณฑ์มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2549 ภายใต้อำนาจดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ด้านพืช

3.2.2 ควรศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อผลผลิต การเกษตร ทรัพยากรน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาฝนตกมากขึ้นในบางพื้นที่ หรือฝนไม่ตกตามฤดูกาล ปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง ในพื้นที่ที่มีฝนตกมาก จะส่งผลกระทบในระยะยาวต่อปริมาณน้ำ ระบบนิเวศน้ำจืด และน้ำใต้ดิน สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในวงจรต่าง ๆ และผลผลิตการเกษตรจะลดลง เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น ฤดูกาลที่แปรปรวนจะทำให้ผลผลิตการเกษตรเสียหายและกำหนดแผนการผลิตได้ยาก

3.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยถึงวิธีป้องกันภัยธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเตรียมการและรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้การวิจัยเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยาเฉพาะพื้นที่ ร่วมกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่ประหยัดเหมาะสมกับพื้นที่ โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสภาวะแวดล้อมให้เสื่อมโทรม ควรมีการศึกษาค้นคว้ากันอย่างจริงจัง ถ้าหากประสบผลสำเร็จแล้วเท่ากับเป็นการสร้างประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติโดยรวม

3.2.4 ควรศึกษาวิจัยระบบการปลูกพืชว่าช่วงใดควรปลูกพืชใดเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ

3.2.5 ควรศึกษาความเสียหายจากอุทกภัยของเกษตรกร ทั้งด้านอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ เพื่อประเมินความเสียหายที่แท้จริงและช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมถูกต้องต่อไป